

Eiropa zonas banku veiktās kreditēšanas 2022. gada jūnija apsekojums: galvenie rezultāti Latvijā

- Latvijas kredītiestādes otro ceturksni pēc kārtas pastiprināja kreditēšanas standartus aizdevumiem uzņēmumiem un pirmo reizi pēdējā gada laikā – arī māsaimniecībām.
- Tautsaimniecības, nozaru un atsevišķu uzņēmumu situācijas un attīstības perspektīvu vājināšanās noteica stingrāku noteikumu un nosacījumu, t. sk. augstākas pievienotās procentu likmes, piemērošanu aizdevumiem uzņēmumiem.
- Pieprasījums pēc īstermiņa aizdevumiem uzņēmumiem kāpa, augot nepieciešamībai pēc apgrozāmajiem līdzekļiem un krājumiem.

Latvijas Banka sadarbībā ar Eiropas Centrālo banku 2022. gada jūnijā veica eiropa zonas banku veiktās kreditēšanas apsekojumu par kreditēšanas attīstības tendencēm 2022. gada 2. ceturksnī un prognozēm 2022. gada 3. ceturksnim. Apsekojumā piedalījās četras Latvijas kredītiestādes, kuru kopējā tirgus daļa nefinanšu uzņēmumu un māsaimniecību kreditēšanas sektoros ir pietiekami augsta, lai raksturotu kreditēšanas attīstību Latvijā. Kredītiestāžu sniegtās atbildes tiek ietvertas eiropa zonas banku veiktās kreditēšanas apsekojuma rezultātos.

Pārskata periodā auga pieprasījums pēc īstermiņa aizdevumiem, īpaši enerģētikas nozarē. Ilgtermiņa aizdevumiem uzņēmumiem kreditēšanas attīstība saglabājas samērā gausa. Māsaimniecību kreditēšana 2. ceturksnī turpināja augt. Tomēr nākamajos ceturkšņos abos sektoros risku pieaugums varētu mazināt pieprasījumu un veicināt kredītiestāžu piesardzību. Par to sekos sīkāk izklāsts, kādi faktori noteica kreditēšanas standartus, noteikumus un nosacījumus un pieprasījuma pārmaiņas un kā tie ietekmēja kreditēšanu Latvijā.

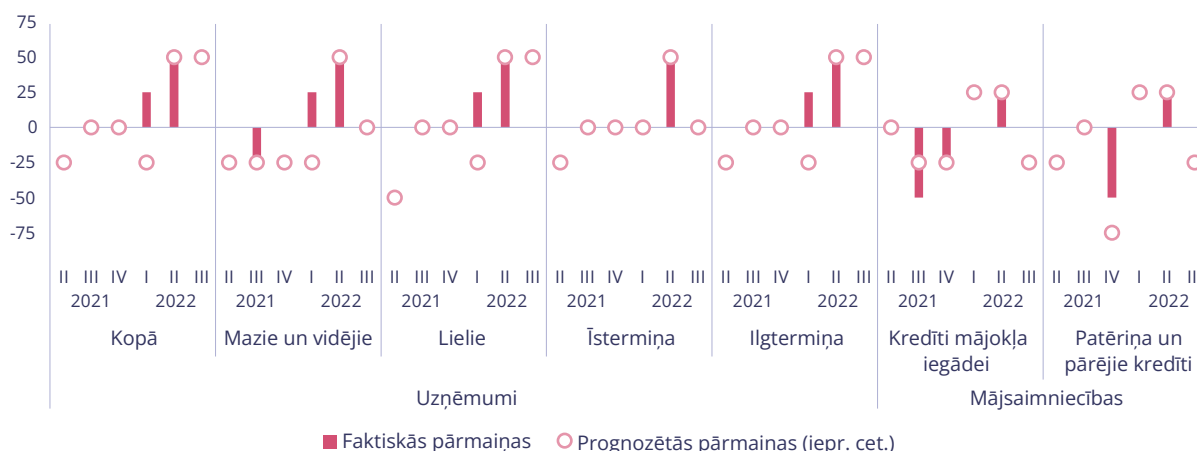
Kreditēšanas standarti

Pārskata periodā pieauga to aptaujāto Latvijas kredītiestāžu skaits (līdz divām), kuras norādīja, ka 2. ceturksnī pastiprinājušas kreditēšanas standartus aizdevumiem uzņēmumiem kopumā un visos segmentos un nākamajā ceturksnī plāno tos pastiprināt ilgtermiņa aizdevumiem lielajiem uzņēmumiem. Aizdevumiem māsaimniecībām – gan kredītiem mājokļa iegādei, gan patēriņa un pārējiem kredītiem – pirmo reizi pēdējā gada laikā kreditēšanas standartus pastiprināja viena Latvijas kredītiestāde (sk. 1. att.).

1. attēls¹

Kreditēšanas standartu pārmaiņas kreditēšanas sektoru dalījumā

(par stingrākiem kreditēšanas standartiem ziņojušo kredītiestāžu skaits)



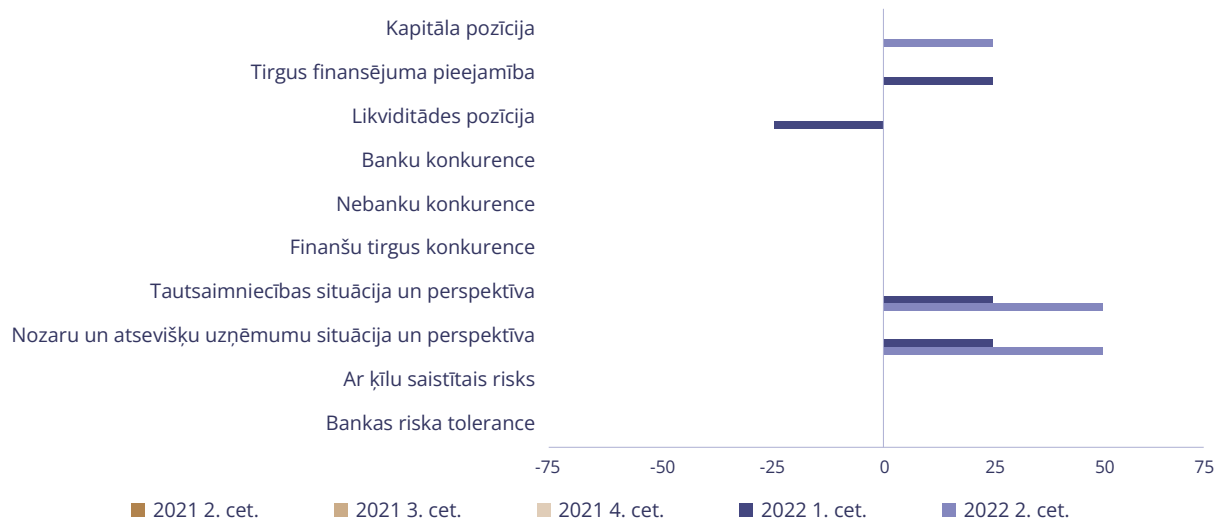
Aizdevumiem uzņēmumiem kreditēšanas standartus 2022. gada 2. ceturksnī Latvijas kredītiestādes pastiprināja, galvenokārt vājinoties tautsaimniecības situācijai un perspektīvai, kā arī nozaru un atsevišķu uzņēmumu perspektīvai un pieaugot aizņēmēja kredītriskam (katrs faktors minēts divreiz). Mazāk nozīmīgs faktors (minēts vienreiz), ar ko skaidrojama stingrāka kreditēšanas standartu

piemērošana aizdevumiem uzņēmumiem 2. ceturksnī, bija vājāka kredītiestāžu kapitāla pozīcija un augstākas ar to saistītās izmaksas (sk. 2. att.).

2. attēls

Dažādu faktoru ietekme uz kredītēšanas standartiem aizdevumiem uzņēmumiem

(par faktoriem, kas veicinājuši stingrāku standartu piemērošanu, ziņojušo kredītiestāžu skaits; neto; %)



Kredītiem mājsaimniecībām mājokļa iegādei, tāpat kā patēriņa kredītiem un pārējiem aizdevumiem mājsaimniecībām, stingrāku kredītēšanas standartu piemērošana 2. ceturksnī saistīta ar vājāku tautsaimniecības situāciju un perspektīvu, kā arī augstāku aizņēmēja kredītrisku (abiem kredītu segmentiem katrs faktors minēts vienreiz). Turklāt attiecībā uz kredītiem mājokļa iegādei viena aptaujātā Latvijas kredītiestāde norādīja, ka pastiprinājusi kredītēšanas standartus, vājinoties kapitāla pozīcijai un kāpjot ar to saistītajām izmaksām.

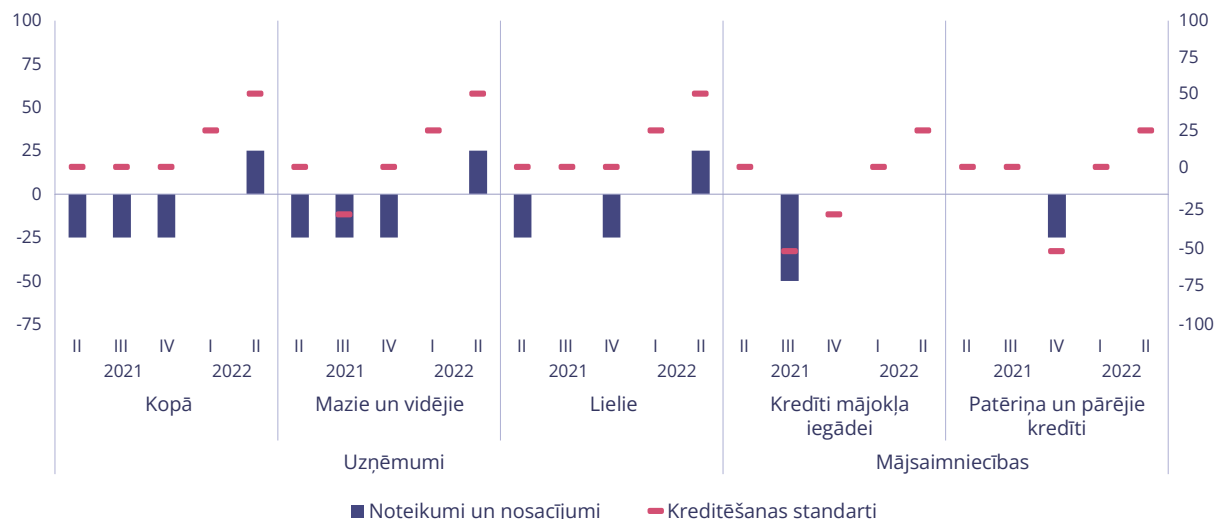
Kredītu noteikumi un nosacījumi

Vispārējie noteikumi un nosacījumi 2. ceturksnī mainījās tikai uzņēmumu sektorā, turklāt vienā kredītiestādē. Tie kļuva stingrāki kā mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, tā lielajiem uzņēmumiem izsniegtajiem kredītiem (sk. 3. att.).

3. attēls

Vispārējo noteikumu un nosacījumu pārmaiņas salīdzinājumā ar kredītēšanas standartu pārmaiņām kredītu sektoru dalījumā

(par stingrākiem vispārējiem noteikumiem un nosacījumiem, kā arī kredītēšanas standartiem ziņojušo kredītiestāžu skaits; neto; %)



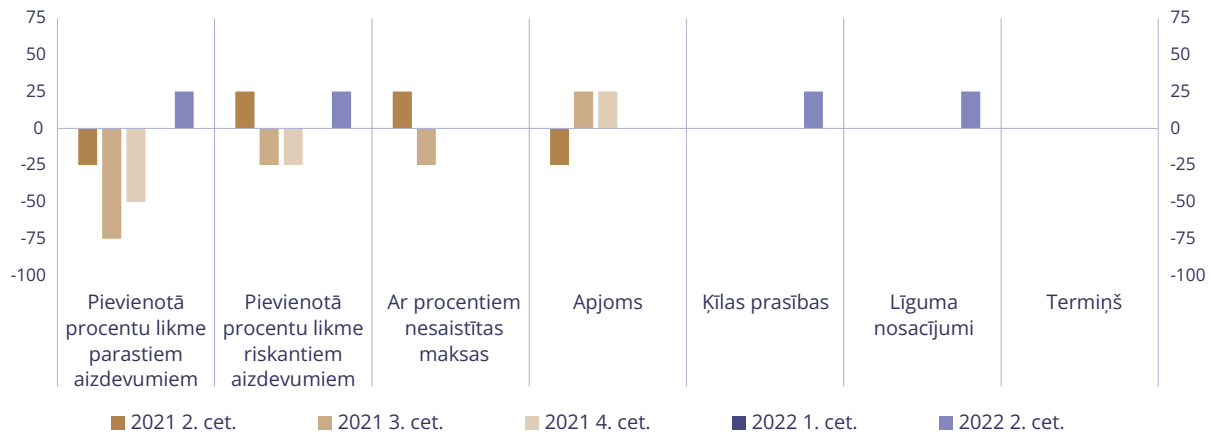
Aizdevumiem uzņēmumiem viena aptaujātā Latvijas kredītiestāde 2. ceturksnī paaugstināja pievienoto procentu likmi, pastiprināja ķīlas prasības un līguma nosacījumus (sk. 4. att.). Vienlaikus mājsaimniecību sektorā tika paaugstināta pievienotā procentu likme riskantiem kredītiem mājokļa

iegādei (vienā kredītiestādē). Patēriņa un pārējiem kredītiem mājsaimniecībām viena kredītiestāde pazemināja pievienoto procentu likmi.

4. attēls

Noteikumu un nosacījumu pārmaiņas aizdevumiem uzņēmumiem

(par stingrākiem noteikumiem un nosacījumiem ziņojušo kredītiestāžu skaits; neto; %)

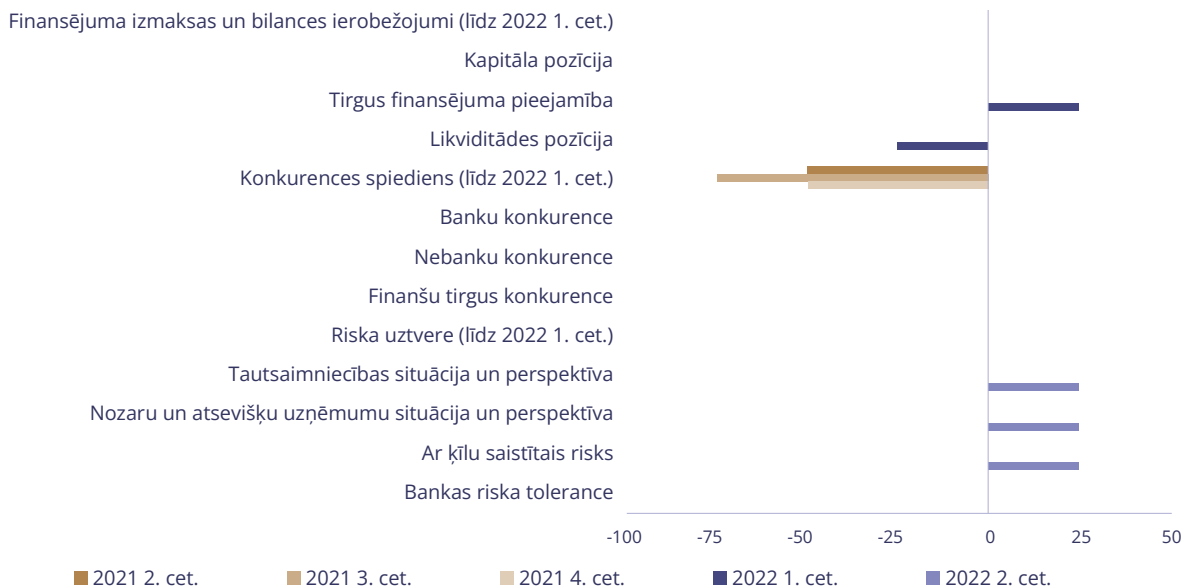


Stingrāku noteikumu un nosacījumu piemērošanu aizdevumiem uzņēmumiem 2. ceturksnī veicināja tautsaimniecības situācija un perspektīva, kā arī nozaru un atsevišķu uzņēmumu situācijas un perspektīvas vājināšanās un augstāks ar ķīlu saistītais risks (sk. 5. att.). Par minēto faktoru gaidāmo pastiprinošo ietekmi uz noteikumiem un nosacījumiem aizdevumiem uzņēmumiem 2. ceturksnī ziņoja viena aptaujātā Latvijas kredītiestāde. Turpretī 2021. gadā novērotā spēcīgā konkurences spiediena stingrības mazināšanu veicinošā ietekme uz noteikumiem un nosacījumiem aizdevumiem uzņēmumiem 2022. gadā ir apsīkusi.

5. attēls

Dažādu faktoru ietekme uz noteikumiem un nosacījumiem aizdevumiem uzņēmumiem

(par faktoriem, kas veicinājuši stingrāku noteikumu un nosacījumu piemērošanu, ziņojušo kredītiestāžu skaits; neto; %)

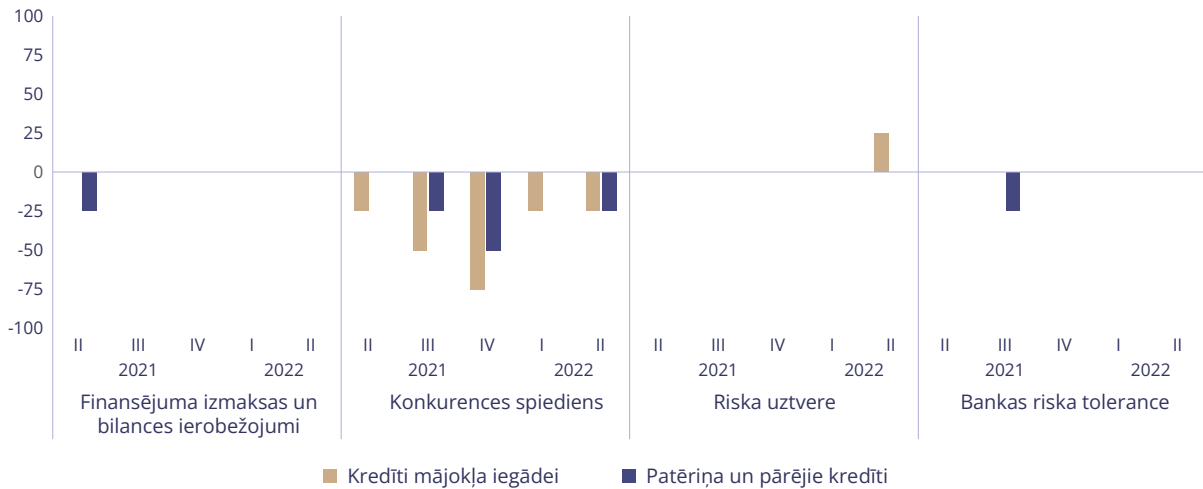


Būtisks faktors, kas 2. ceturksnī vienā aptaujātajā Latvijas kredītiestādē veicināja pievienotās procentu likmes kāpumu gan parastiem, gan riskantiem kredītiem mājsaimniecībām mājokļa iegādei, bija uztvertā riska paaugstināšanās (sk. 6. att.). Atšķirībā no uzņēmumu kredītēšanas sektora mājsaimniecību kredītēšanas sektorā saglabājās kredītiestāžu savstarpējā konkurence, kas noteica pievienotās procentu likmes pazemināšanu parastiem aizdevumiem mājsaimniecībām. Kredītiem mājsaimniecībām mājokļa iegādei tas nebija izšķirošs faktors, turpretī parastiem patēriņa kredītiem un pārējiem aizdevumiem mājsaimniecībām kredītiestāžu savstarpējā konkurence 2. ceturksnī vienā aptaujātajā Latvijas kredītiestādē noteica pievienotās procentu likmes samazināšanos.

6. attēls

Dažādu faktoru ietekme uz pievienoto procentu likmi parastiem aizdevumiem mājokļa iegādē un kredītu segmentu dalījumā

(par faktoriem, kas veicinājuši augstāku pievienoto procentu likmi, ziņojušo kredītiestāžu skaits; neto; %)



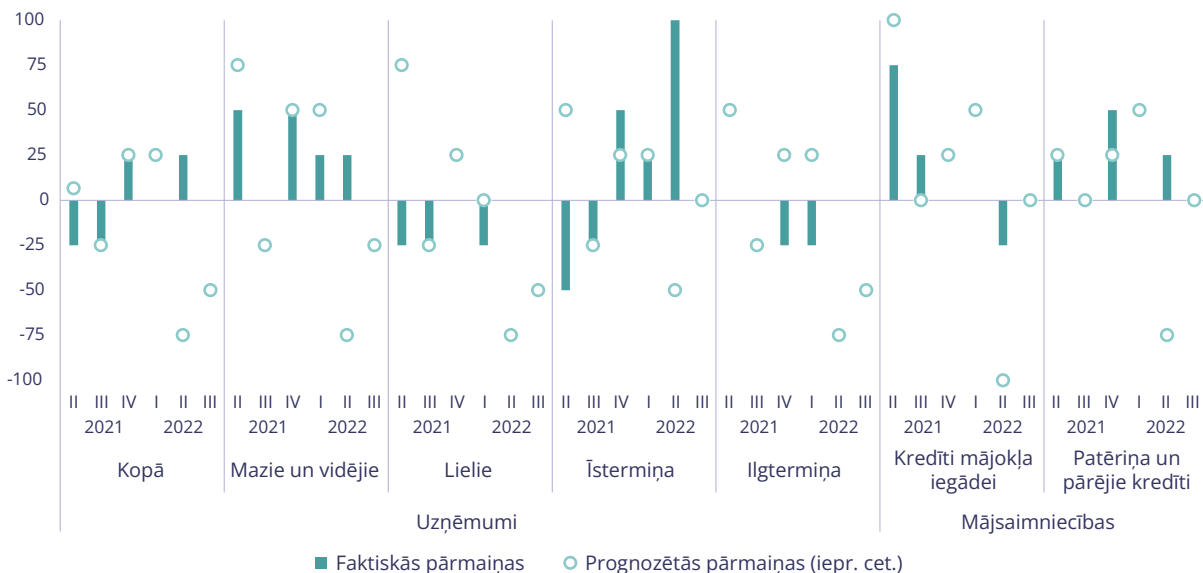
Kredītu pieprasījums

Visās aptaujātajās Latvijas kredītiestādēs pārskata periodā kāpa pieprasījums pēc īstermiņa aizdevumiem uzņēmumiem (sk. 7. att.). Pārējos kredītu segmentos pieprasījuma pārmaiņas bija novērotas retāk. Piemēram, uz pieprasījuma kāpumu pēc aizdevumiem maziem un vidējiem uzņēmumiem un uzņēmumiem kopumā 2. ceturksnī norādīja viena aptaujātā kredītiestāde. Pārskata periodā pirmo reizi pēdējā gada laikā vienā aptaujātajā kredītiestādē pieprasījums saruka pēc kredītiem mājokļa iegādei. Savukārt pieprasījums pēc patēriņa kredītiem un pārējiem aizdevumiem mājokļa iegādē 2. ceturksnī vienā kredītiestādē pieauga.

7. attēls

Kredītu pieprasījuma pārmaiņas kredītiestāžu dalījumā

(par augstāku pieprasījumu ziņojušo kredītiestāžu skaits; neto; %)

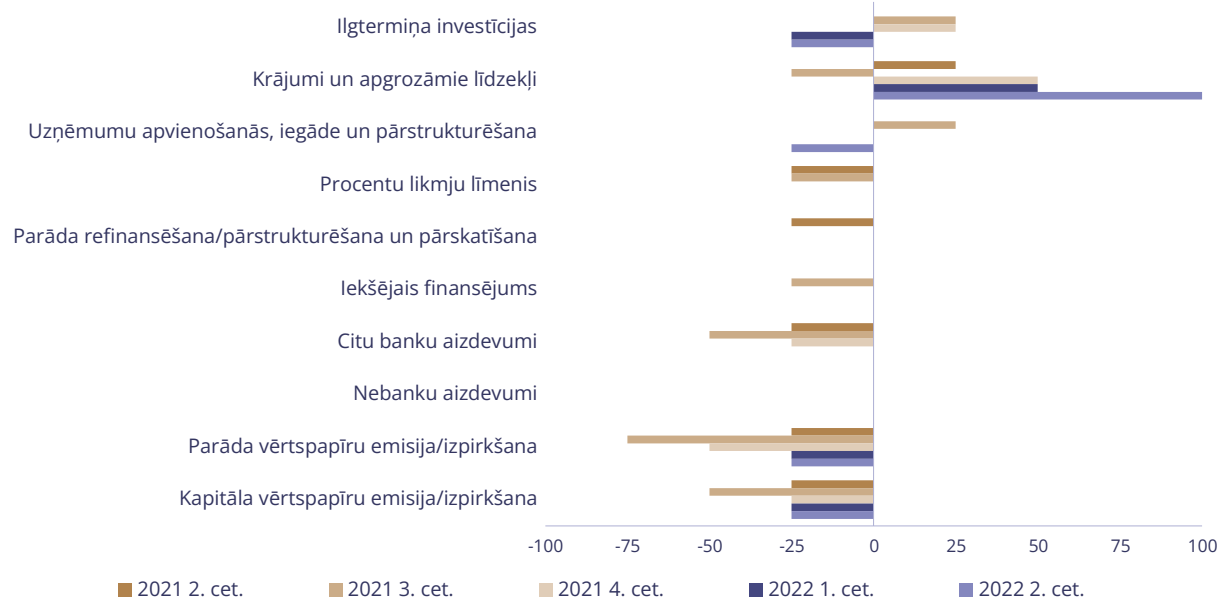


Pieprasījuma kāpumu pēc īstermiņa aizdevumiem uzņēmumiem 2. ceturksnī noteica nepieciešamība pēc apgrozāmajiem līdzekļiem un krājumiem (sk. 8. att.), kāpjot izejmateriālu cenām un uzņēmumiem nodrošinoties piesardzības nolūkos. Pārskata periodā pieprasījums pēc ilgtermiņa aizdevumiem uzņēmumiem pārstāja augt, jo to negatīvi ietekmēja mazāka nepieciešamība pēc ilgtermiņa investīcijām, augstāka aktivitāte parāda vērtspapīru tirgū un augoša interese par kapitāla vērtspapīru emisiju (katrs faktors minēts vienreiz).

8. attēls

Dažādu faktoru ietekme uz pieprasījumu pēc aizdevumiem uzņēmumiem

(par augstāku pieprasījumu ziņojušo kredītiestāžu skaits; neto; %)

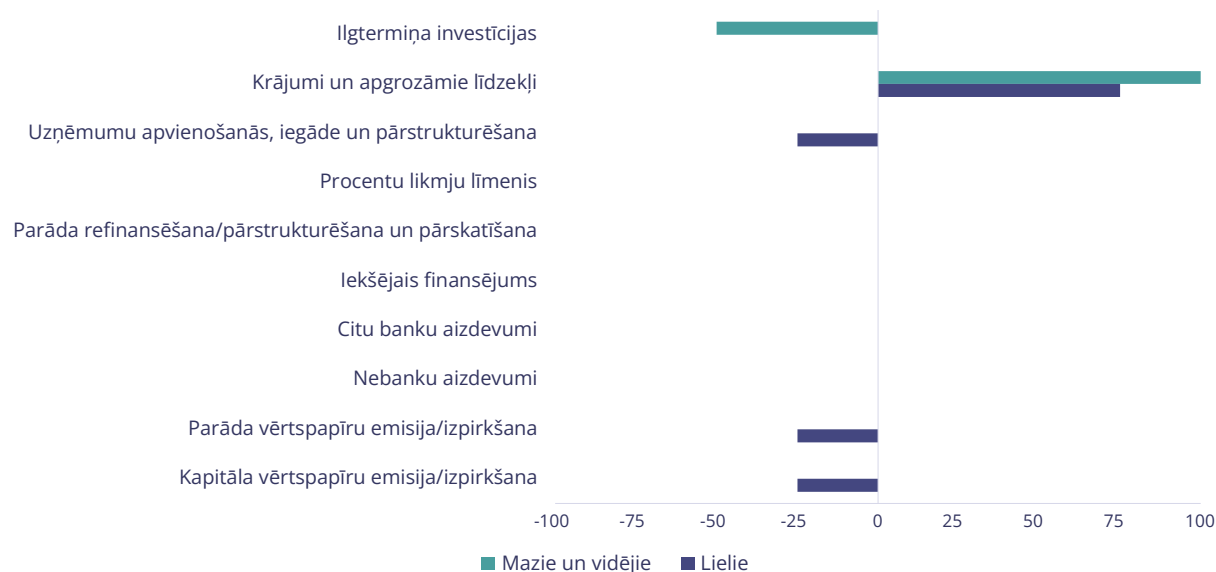


Dažādu faktoru ietekme uz pieprasījumu pārskata periodā atšķīrās dažāda lieluma uzņēmumiem (sk. 9. att.). Krievijas–Ukrainas karš un izejmateriālu cenu kāpums visvairāk ietekmēja mazos un vidējos uzņēmumus, kam visās aptaujātajās Latvijas kredītiestādēs 2. ceturksnī lielāka nepieciešamība pēc krājumiem un apgrozāmajiem līdzekļiem kāpināja pieprasījumu pēc aizdevumiem un divās – mazāka nepieciešamība pēc ilgtermiņa investīcijām to mazināja. Aizdevumiem lielajiem uzņēmumiem vienā kredītiestādē pārskata periodā negatīva ietekme uz pieprasījumu bija parāda un kapitāla vērtspapīru tirgus attīstībai un lielākai uzņēmumu apvienošanās, iegādes un pārstrukturēšanas nepieciešamībai.

9. attēls

Dažādu faktoru ietekme uz pieprasījumu pēc aizdevumiem uzņēmumiem uzņēmumu lieluma grupu dalījumā

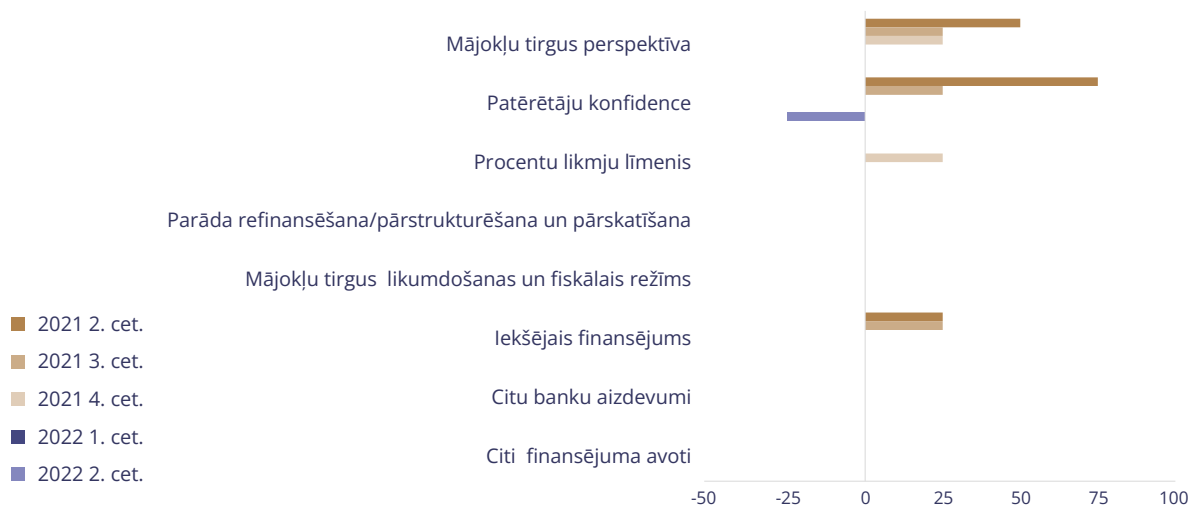
(par augstāku pieprasījumu ziņojušo kredītiestāžu skaits; neto; %)



Pieprasījuma kritumu pēc kredītiem māsaimniecībām mājokļa iegādei 2. ceturksnī vienā kredītiestādē noteica patērētāju konfidences samazinājums (sk. 10. att.). Savukārt pieprasījuma pieaugumu pēc patēriņa kredītiem un pārējiem aizdevumiem māsaimniecībām vienā aptaujātajā Latvijas kredītiestādē pārskata periodā veicināja lielāka nepieciešamība pēc ilglietojuma precēm, kā arī augsts māsaimniecību pieprasījums pēc energoefektivitātes uzlabojumiem un attiecīgo valsts atbalsta programmu popularitāte.

10. attēls

Dažādu faktoru ietekme uz pieprasījumu pēc kredītiem mājsaimniecībām mājokļa iegādei
(par faktoriem, kas veicinājuši augstāku pieprasījumu, ziņojušo kredītiestāžu skaits; neto; %)



Vienā no aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm 2. ceturksnī samazinājās noraidīto kredīta pieprasījumu īpatsvars uzņēmumu kreditēšanas sektorā.

Papildjautājumi

Eiro zonas banku veiktās kreditēšanas apsekojumā 2022. gada jūnijā kredītiestādēm tika uzdoti vairāki papildjautājumi, no kuriem Latvijas kredītiestādēm visaktuālākais bija jautājums par kreditēšanas standartu, noteikumu un nosacījumu, kā arī pieprasījuma pārmaiņām aizdevumiem uzņēmumiem nozaru dalījumā.

Puse aptaujāto Latvijas kredītiestāžu 2022. gada 1. pusgadā pastiprināja kreditēšanas standartus rūpniecības un būvniecības nozarē, ceturtdaļa (viena kredītiestāde) – pakalpojumu nozarē (izņemot finanšu pakalpojumus un nekustamo īpašumu) un dzīvojamo nekustamo īpašumu nozarē. Nākamajā pusgadā viena kredītiestāde plāno pastiprināt kreditēšanas standartus aizdevumiem uzņēmumiem būvniecības nozarē. Noteikumi un nosacījumi aizdevumiem uzņēmumiem 2022. gada 1. pusgadā tika atviegloti komercpakalpojumu nozarē (vienā kredītiestādē) un nākamajos sešos mēnešos viena kredītiestāde plānoja mazināt to stingrību pakalpojumu nozarē (izņemot finanšu pakalpojumus un operācijas ar nekustamo īpašumu), kā arī vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības nozarē.

Pieprasījums pēc aizdevumiem uzņēmumiem 2022. gada 1. pusgadā kāpa rūpniecības nozarē (divās kredītiestādēs) un mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības nozarē (vienā kredītiestādē), bet samazinājās pakalpojumu nozarē, izņemot finanšu pakalpojumus un operācijas ar nekustamo īpašumu (vienā kredītiestādē).

Aptaujātās Latvijas kredītiestādes 2022. gada 2. pusgadā visbiežāk gaidīja pieprasījuma kāpumu vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības nozarē (divas kredītiestādes), kā arī rūpniecības, pakalpojumu, izņemot finanšu pakalpojumus un operācijas ar nekustamo īpašumu, un dzīvojamo nekustamo īpašumu nozarē (viena kredītiestāde).